

приділяти окрему увагу аналізу матеріалів медичної частини установ виконання покарань, що в свою чергу, дозволить встановити осіб, які мають психічні відхилення та апріорі віднести їх до групи підвищеного суїцидального ризику;

посилити контроль за поведінкою засуджених шляхом налагодження взаємообміну інформацією між відділами та службами виправних колоній, створення умов для адаптації, підвищеної уваги, посиленого нагляду та додаткової психодіагностики осіб, які вперше потрапили до місць позбавлення волі, перебувають в умовах ізоляції менше 1 року, та осіб, які втратили соціальні зв'язки.

Список використаних джерел

1. Зотов П.Б., Родяшин Е.В., Уманский С.М., Кузнецов П.В. Проблемы и задачи суицидологического учета (организация регистра) // Тюменский медицинский журнал. - 2011. - №1. - С. 10-11 // [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://cyberleninka.ru/article/n/problemny-i-zadachi-suitsidologicheskogo-ucheta-organizatsiya-registra>.

2. Корнетов Н.А. Что является лучшей формой профилактики суицидов? // Суицидология. - 2013. - Том 4, №2. - С. 44-58 // [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://www.medpsy.ru/library/library_173_2.pdf.

3. Виступ начальника управління соціально - психологічної роботи із засудженими полковника внутрішньої служби Скоропляса В.В. на службовій нараді з питань удосконалення стану роботи з профілактики суїцидальних випадків серед засуджених та осіб, узятих під варту 11.02.2015 року // [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.kvs.gov.ua/peniten/control/main/uk/publish/article/820337;jsessionid=6C12045EB88F56D47B3ED5171C1E0FEE>.

Осипчук Б.О., магістр юридичного факультету Інституту кримінально-виконавчої служби

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОБАЦІЙНИХ ПРОГРАМ ІЗ ЗАСУДЖЕНИМИ

Одним із пріоритетних напрямів кримінально-виконавчої політики України є виправлення та ресоціалізація засуджених. Ресоціалізація засуджених осіб є тривалим і складним процесом у всіх країнах світу, проте відбувається вона за будь-яких умов, різними методами та різною ефективністю. Ресоціалізація, як відомо, є «виховною, опікунською та терапевтичною діяльністю, що в поєднанні з іншими формами вторинної соціалізації повинна забезпечити:

- зміну структури особистості, яку визнали непристосованою до функціонування в певних суспільних групах;

- свідоме навчання особи нових моделей поведінки і дій, які забезпечать їй реалізацію певних суспільних ролей;

- відповідний контакт із суспільством;

- реалізацію власних потреб у прийнятний для суспільства спосіб» Г6, с. 3851.

Станом на 1 вересня 2015 року у сфері управління Державної пенітенціарної служби України в установах виконання покарань та слідчих ізоляторах утримувалось 71 089 осіб, з них: у слідчих ізоляторах та УВП - 16 521 особа, у 113 кримінально-виконавчих установах - 54 196 засуджених, у 6 виховних колоніях - 372 особи.

Підготовка до звільнення починається з моменту прибуття засуджених у виправні установи. Відбувається комплексне вивчення засуджених, складаються соціально-психологічні характеристики, виявляються соціально-корисні зв'язки, налагоджується зв'язок з родичами. Із засудженими проводиться виховна робота, спрямована на їх виправлення, формування шанобливого ставлення до людини, суспільства, праці, нормам, правилам людського співжиття Г3; 41.

Практика показує, що за кілька місяців до звільнення у засуджених відбувається різка зміна настрою, підвищується рівень тривожності, страх перед звільненням. Саме в цей

момент необхідна психологічна допомога та необхідна соціально-психологічна підготовка засуджених до життя на волі.

Пробація - комплекс заходів, що полягає в передачі особи, визнаної судом винною в учиненні злочину, без застосування до неї санкції у виді обмеження волі або позбавлення волі на певний строк, під нагляд служби пробації на термін та на умовах, визначених судом.

Згідно із Законом України «Про пробацію» одним із завдань пробації є:

проведення соціально-виховної роботи із засудженими;
реалізація пробаційних програм стосовно осіб, звільнених від відбування покарання з випробуванням ГИ. На досвіді програм розглянемо одну з країн Європейського Союзу Литву.

Так, регіональними підрозділами кримінально-виконавчої інспекції (КВІ) Литви використовуються такі види пробаційних програм Г71:

1. Програми корекції соціальної поведінки (КСП) - це корекція асоціальної поведінки особистості або його окремих проявів з метою формування істотних, об'єктивно перевіряючи і соціально сприятливих змін поведінки особистості.

2. Програми соціальної реабілітації (СР) - це відновлення та/або виправлення здібностей соціально-економічного функціонування з метою сприяння впровадженню клієнта у суспільство, формуючи необхідні вміння і навички.

3. Пробаційні програми розробляються і реалізуються з метою забезпечення безпеки суспільства, дотримуючись принципів добробуту (зайнятість, освіта клієнта, запобігання рецидиву правопорушення і т.ін.), а також визнаючи право особистості на самостійний вибір (вільне волевиявлення і можливість вибору).

Зміст програми направлено на інтеграцію індивідуума у суспільство та його подальше успішне психосоціальне й економічне функціонування.

Програма корекції соціальної поведінки (КСП) формує і розвиває соціально-сприятливі риси особистості, формує суспільно схвалювальні навички відносин.

Дана програма реалізує:

уміння адекватно оцінювати свою поведінку;

уміння взяти на себе виконання зобов'язань і обов'язків;

уміння вирішувати проблеми і конфлікти; основні навички формування відносин; навички адекватної самооцінки; навички змістовного проведення часу у вільний час; уміння ставити перед собою соціально прийнятні цілі. Програма корекції соціальної поведінки (КСП) виконує такі функції як:

- інформувати про можливі наслідки поведінки і т.ін.;
- провести корекцію поведінки у певній сфері; мотивувати на законослухняну поведінку.

Програма соціальної реабілітації (СР) відновлює/ виправляє здатності соціального функціонування; сприяє набуттю / відновленню позитивного соціального статусу; сприяє набуттю / відновленню професійних навичок.

Дана програма реалізує: вирішення питань працевлаштування; вирішення питань освіти; врегулювання питань зі здоров'ям; отримання соціальних гарантій; вирішення питань житла; ведення фінансової та господарської діяльності.

Програма соціальної реабілітації (СР) виконує такі функції

як:

- інформувати про права та працевлаштування;
- інформувати про різні сфери життя;
- мотивувати на досягнення соціально прийнятних цілей.

У Литві державна служба пробації пропонує такі

пробачінні програми.

Програма КСП «БОШР» - навчає неповнолітніх відповідальності за асоціальну (протизаконну) поведінку, вчить їх думати далекоглядно і відповідально.

Програма КСП «Формування шанобливого ставлення» - надає учасникам можливість зважити свої цінності, погляди і поведінку, які є основою формування шанобливого ставлення, а також придбати конкретні навички і методи, щоб запобігти зловмисності у відносинах.

Програма КСП «Програма з попередження насильства» - сприяє змінам в характер поведінки учасника, пропонуючи йому

переглянути систему поглядів, стосунків і звичок, які ведуть до агресивної поведінки.

Програма КСП «Менеджмент по вживанню речовин, що викликають залежність» - формує розуміння і розвиває навички щодо зниження ризику правопорушення у випадках вживання речовин, що викликають залежність.

Програма СР «Просто про складне» - простою і зрозумілою мовою учасник отримує знання і засвоює навички у вирішенні соціально- економічних проблем.

У таких пробаційних програмах можуть брати участь: особи, яким за розпорядженням суду або рішенням прокурора зобов'язана участь у пробаційній програмі;

особи, які звільнилися з місць позбавлення волі після відбуття строку покарання, і які уклали угоду зі службою на отримання постпенітенціарної допомоги;

особи, які відбувають покарання у місцях позбавлення волі; клієнти служби пробації, які уклали угоду з працівником служби про участь у програмі створюють і реалізують у Литві пробаційні програми спеціально підготовлені працівники (команда), які застосовують методично організовану сукупність певних методів роботи із групою. Найважливішу роль у процесі навчання займає вміння оцінити процеси групової роботи і здатність керувати ними.

Для успішної роботи з клієнтом пробації, працівники освоюють прийоми і методи корекції поведінки та соціальної реабілітації, а також вивчають психолого-соціальну структуру клієнта. У роботі з корекції поведінки пробаційного клієнта і його реабілітації велика увага приділяється тренінговим навичкам.

Отже, проблема підготовки пробаційних програм стосовно осіб, звільнених від відбування покарання з випробуванням, потребує подальшого розроблення на теоретичному і практичному рівнях.

Список використаних джерел

1. Про пробацію: Закон України від 5 лют. 2015 року.
2. Засоби виправлення і ресоціалізації засуджених до позбавлення волі: моногр. / за заг. ред. доктора юрид. наук, проф. А. Х. Степанюка. - Х.: Кроссворд, 2011. - 323 с.

3. Максимова Н. Ю. Психологія девіантної поведінки: навч. посіб. / Максимова Н. Ю. - К.: Либідь, 2011. - 520 с.

4. Робоча книга пенітенціарного психолога / під заг. ред. В. М. Синьова, В. С. Медведєва. - К.: «МП Леся», 2000. - 224 с.

5. Соціально-психологічні аспекти оптимізації навчально-виховного процесу в закладах освіти при виховних колоніях для неповнолітніх засуджених: метод. рекомендації / Калашник Н. Г., Максимова Н. Ю., Янчук О. Б. - К., 2009. - 104 с.

6. Sakowicz T. Oczekiwanie skazanych na kare pozbawienia wolności po jej odbyciu /Tadeusz Sakowicz // Zjawiskowe formy patologii społecznych oraz profilaktyka i resopjalizacja młodzieży. - Bydgoszcz. - 2003. - С. 385-393.

7. Коррекция социального поведения [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.probacija.lv/page.php?id=119>.

Науменко О.В., студент магістратури
Інституту управління та права
Запорізького національного
технічного університету

ПРОБЛЕМА ДЕТЕРМІНАНТ УЧИНЕННЯ ПОГРОЗИ ВБИВСТВОМ

Охорона особи на сучасному етапі є одним з основних напрямів державної політики. Згідно зі ст. 3 Конституції України людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю ГИ. Одним із засобів протидії тяжким та особливо тяжким насильницьким злочинам проти особи є попередження погроз вбивством. А для цього необхідним є встановлення детермінант вчинення цього злочину.

У літературі існує цілий ряд думок з питання причин і умов злочинності. Одні автори на перший план висувують детермінанти об'єктивного характеру; інші причини скоєних злочинів вбачають у суб'єктивних якостях і властивостях конкретної особи, а об'єктивні детермінанти (економічні, ідеологічні і т.д.) відносять до умов, що формують ці суб'єктивні якості та властивості особи. Так, А. П. Закалюк причиною називає явища (системи), які породжують,

продукують інші явища (системи) - наслідки, а умовами - різноманітні явища, процеси, обставини, які сприяють або створюють можливість виникнення та прояву причини, яка породжує наслідок Г2, с. 186-1871.

Досліджуючи причини й умови побутових насильницьких злочинів, Л. В. Сердюк зазначає, що причини побутового насильства не кореняться в якомусь одному соціальному явищі, а складаються з сукупності умов об'єктивного та суб'єктивного плану в усьому їх різноманітті. Але як би вони не перепліталися, все відображаються в особистих властивостях і якостях злочинців, перетворюючись в причину побутових злочинів. Побутове насильство себе відтворює Г3, с. 1031.

Причини й умови злочинності за походженням та сутністю соціальні. Вони завжди включені у систему соціальних протиріч суспільства. За змістом вони виключно негативні, не відповідають інтересам особи, суспільства, держави [4, с. 201-205].

С. Х. Мазуков стверджує, що оскільки погроза вбивством полягає у застосуванні психічного насильства однієї особи щодо іншої, то, можна стверджувати, що як причини цього прояву злочинності виступають міжособистісні протиріччя [5, с. 108].

Але не всяке протиріччя може бути причиною погроз. Для цього необхідно щоб була взаємодія суб'єктів з приводу об'єкта протиріччя, їх безпосереднє зіткнення та протиборство, тобто конфлікт. Зокрема, погрози вбивством особи передують міжособистісний конфлікт, який є «суб'єктивною взаємодією з приводу наявних протиріч, що реалізовується в поведінковому протиборстві» [6, с. 36-39].

Однак, треба зауважити, що при будь-якому конфлікті поведінкове протиборство може приймати самі різні форми в залежності від особистих якостей сторін у цьому протиборстві. Протиборство може набувати цілком цивілізовані форми на основі загальної культури та законослухняної поведінки осіб, які беруть участь у конфлікті. І воно може переростати у насильство фізичного або психічного характеру в залежності знову ж від особистих якостей конфліктуючих. Звідси робимо висновок, що вирішення конфлікту шляхом психічного насильства у формі погрози повністю залежить від соціально- психологічних якостей особи, що і слід визнати причиною скоєного злочину - погрози вбивством. Усі інші детермінанти,

що породили конфлікт і сприяли стану протистояння суб'єктів - не більше ніж умови вчинення насильницьких злочинів.

Наукою доведено, що агресія та жорстокість в основному мають соціальне коріння. Людина не народжується жорстокою, а агресія, хоча і закладена від природи у психологію людей, але може мати не тільки негативну спрямованість, але і позитивну та навіть суспільно-корисну, коли, наприклад, мова йде про боротьбу зі злом, про необхідну оборону і т.д. Жорстокість ж в основному має соціальне походження, тобто виховується в людині під впливом різних життєвих умов: випробування жорстокості в дитинстві, наслідування жорстокості (навчання), примус до жорстоких дій (наприклад, у складі банди) і т.д. Життя не тільки коригує характер людини, але часто і повністю формує його.

Наші дослідження повністю поєднуються з представленими у літературі детермінантами вчинення насильницьких злочинів, у тому числі погроз, що формуються на основі конфлікту. До таких належать такі умови: 1) середовище, що формує дисгармонію або деформацію потреб, інтересів, ціннісних орієнтацій конкретної особи, які стають основою криміногенної мотивації; 2) ситуації, що супроводжують особу в процесі формування, життєдіяльності та безпосередньо у процесі вчинення злочину та які сприяють виникненню і реалізації криміногенної мотивації у поведінці; 3) психофізіологічні та психологічні особливості особи, що посилюють її чутливість до криміногенних впливів ззовні та стимулюють перетворення їх у внутрішню позицію.

Однак, коли мова йде про формування мотиву погрози вбивством, то треба визнати, що всі зазначені детермінанти, не грають вирішальної ролі, так як мотив хоча і формується на основі внутрішньої потреби, але як спонукання до дії він стає тільки пройшовши через свідомість, а значить, через ціннісні орієнтації особи, що виражаються в його моральності, світогляді, морально-вольових якостях і культурі. Ці соціально-психологічні компоненти особи можуть дозволити, а можуть не дозволити потребі перерости у спонукання до дії. Вони - регулятор людської поведінки на відміну від дикої тварини, до якої цілком могла би бути віднесена і людина за відсутності її соціальних якостей, придбаних у результаті її виховання в цивілізованому суспільстві.

Таким чином, причиною вчиненого злочину (погрози вбивством), слід вважати вирішення конфлікту шляхом психічного насильства у формі погрози, який, в свою чергу, повністю залежить від соціально-психологічних якостей особи. Усі інші детермінанти, що породили конфлікт і сприяли станом протиборства суб'єктів, - не більше ніж умови вчинення насильницьких злочинів. За змістом детермінанти, що формують мотиви погрози вбивством, пропонується розділити на чотири види: 1) користь (егоїзм) на основі зневажливого ставлення до вимог норм соціальної поведінки у суспільстві, до прав і законних інтересів громадян, у тому числі близьких людей; 2) недобррозичливе ставлення до оточуючих людей під впливом особистих невдач, заздрості, соціального дискомфорту; 3) міжособистісні конфлікти: неприязнь, образа, помста, ревності; 4) агресивність, жорстокість, збочена потреба у самоствердженні, самореалізації. На наш погляд, цей перелік детермінант досить повно охоплює причини й умови формування мотивів до здійснення погрози вбивством, що може супроводжуватися (підтверджуватися) різного роду діями, у тому числі із заподіянням фізичної шкоди потерпілому, можливо із застосуванням зброї та інших предметів, використовуваних як зброя в цілях підтвердження реальності погрози.

Список використаних джерел

1. Конституція України від 28 червня 1996 р. №254к/96-ВР (з наступними змінами) // Відомості Верховної Ради України. - 1996. - №30. - Ст. 141.
2. Закалюк А. П. Курс сучасної української кримінології: теорія і практика: у 3 кн. / А. П. Закалюк. - К.: Видавничий Дім «Ін Юре», 2007. - Кн. 1: Теоретичні засади та історія української кримінологічної науки. - 424 с.
3. Сердюк Л. В. Насилие: криминологическое и уголовно-правовое исследование / [под ред. Заслуженного деятеля науки РФ, докт. юрид. наук, проф. Щербы С. П.] / Л. В. Сердюк. - М.: ООО Издательство «Юрлитинформ», 2002. - 384 с.
4. Криминология: учебник для юридических вузов / [под общ. ред. А. И. Долговой]. - М.: Изд. группа ИНФРА-М- НОРМА, 1997. - 784 с.

5. Мазуков С. Х. Уголовно-правовая защита личности от угрозы убийством: По материалам Кабардино-Балкарской Республики: дисс. ... канд. юрид. наук: 12.00.08 / Мазуков Султан Хажисмелович. - Ростов-на-Дону: РВШ МВД России, 1997. - 189 с.

6. Кудрявцев С. В. Конфликт и насильственное преступление / С. В. Кудрявцев. - М.: Наука, 1991. - 174 с.

Мищенко П.Г., слухач 501 навчальної групи Інституту кримінально-виконавчої служби

КРИМІНОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ СЕКСУАЛЬНИХ ДЕВІАЦІЙ ЗАСУДЖЕНИХ

Девіантна сексуальна поведінка засуджених, будучи фоновим явищем злочинності в установах виконання покарань, чинить негативний вплив на суспільство, зачіпає широкий спектр явищ соціального життя, і тому входить в предмет пенітенціарної кримінології. Недооцінка важливості боротьби з гомосексуальним насильством в установах виконання покарань призводить до ускладнення оперативної обстановки, сприяє виникненню конфліктних ситуацій, які дозволяються засудженими за допомогою кримінально-протиправних дій.

Як звертає увагу О. В. Старков, якщо не брати в розрахунок інші статеві злочини, замасковані під цинічне хуліганство, спричинення шкоди здоров'ю на сексуальному ґрунті та ін., то зґвалтування і мужолозтво в середньому по установах виконання покарань щорічно складають усього 1%. Практично усі злочини в жіночих колоніях вчиняються на сексуальному ґрунті. В той же час, концентруючим об'єктом конфліктних криміногенних ситуацій в чоловічих колоніях є примушування до гомосексуального акту майже в кожному 5-му випадку, і ці ситуації породжували, як правило, тяжкі насильницькі злочини, що займають в структурі злочинності в установах виконання покарань 2-3 місця. Інакше кажучи, за значною кількістю інших злочинів в установах виконання покарань стоять статеві злочення.

Слід підкреслити, що насильницьке мужолозтво є специфічним для установ виконання покарань злочином.

Найбільшій небезпеці стати жертвами насильницького мужолозтва схильні засуджені молодого віку.

Факти мужолозтва й інших девіантних сексуальних проявів чинять негативний вплив на моральний стан засуджених до позбавлення волі, знижують рівень їх оптимізму і позитивної активності в процесі відбуття покарання. З правової точки зору факти сексуальних відхилень засуджених мають схожість з протиправними діяннями проти здоров'я інших осіб, завдають шкоду громадському порядку, що суперечить завданням кримінально-виконавчого законодавства, до яких відносяться регулювання порядку і умов відбування покарання, визначення засобів виправлення засуджених, охорона їх прав і законних інтересів, надання їм допомоги в соціальній адаптації.

Мужолозтво має ряд характерних особливостей. У пасивній формі воно, наприклад, засуджується груповими нормами засуджених, тому пасивні гомосексуалісти відносяться до розряду «скривджених» - засуджених з низьким соціальним статусом. Це частина засуджених, що сама зневажається. У неї потрапляють пасивні гомосексуалісти, особи, засуджені за статеві злочини, і деякі інші категорії осіб. Їх також називають «гребенями», «півнями», «маргаритками», «вафлерами» і відводять для них окрему територію, так званий «півнячий кут». Спілкування з ними або користування їх послугами засуджується і суворо карається. В той же час групові норми не лише не забороняють мужолозтво в активній формі, але і певною мірою і заохочують його. Таке неофіційне нормативне регулювання сприяє значному поширенню серед засуджених мужолозтва і складає великі труднощі в його виявленні і розкритті.

Гомосексуальні стосунки є концентруючим об'єктом конфліктних криміногенних ситуацій в чоловічих колоніях. На особливу увагу заслуговує ненасильницьке мужолозтво, яке в умовах соціальної ізоляції тісно зв'язане з кримінальною поведінкою, наприклад з сексуальною експлуатацією, prostitucією.

Нерідко засуджені етапуються у виправну колонію вже з цим статусом, який був ще раніше їм «присвоєний» представниками кримінальної субкультури в ізоляторі тимчасового тримання або в слідчому ізоляторі. Цей статус признається і підтримується основною масою засуджених і

залишається у особи не лише до закінчення терміну покарання, але і на все життя.

Внаслідок тотального соціального і психологічного тиску ця категорія осіб характеризується некерованістю, озлобленістю або відсутністю самоконтролю емоційного стану (наприклад, запальністю, нападом на інших засуджених і представників адміністрації). Нерідко такі особи демонструють суїцидальні наміри, у тому числі, для маніпулювання іншими особами.

Не дивлячись на те, що набутий людиною низький соціальний статус змінити практично неможливо, жертви гомосексуального насильства, проявляючи протиправну, конфліктну, украй агресивну поведінку, досить часто роблять спроби протистояти ситуації, що склалась і підвищити свій соціальний статус, помститися кривдникам, що призводить до вчинення злочинів (вбивства, спричинення тілесних ушкоджень, втечі тощо).

При організації індивідуальної виховної роботи з цією категорією осіб слід орієнтуватися, що ці засуджені з готовністю виконують будь-які доручення лідерів неформальних груп негативної спрямованості, у тому числі пов'язані з насильницькими діями відносно оточення. Вони не претендують на лідируючі позиції в кримінальній субкультурі, здійснюють однотипні правопорушення.

Також необхідно налагодити процес виявлення осіб, схильних до статевих ексцесів, засуджених по ст.ст. 152-156 КК України. Особливої уваги вимагають особи молодіжного віку (18-24 р.р.), уперше прибулі до виправної установи, а також - робітники, переважно некваліфіковані, або що не мають постійного заняття і місця проживання, неодружені, такі, що мають психічні аномалії (особливо олігофренію, хронічний алкоголізм, рідше - органічні захворювання центральної нервової системи, реактивний стан, епілепсію у стадії ремісії), особи, що порушують правила особистої гігієни, особи, що відрізняються жіночними рисами або конституцією тіла.

Головними напрямками даної роботи є проведення широкої просвітницької кампанії з використанням різних форм подачі інформації (агітаційно-пропагандистської роботи: радіомовлення, трансляція науково-популярних фільмів по кабельному телебаченню, наочна агітація, тематичні стенди, стінгазети

тощо). Необхідно виключити завішування спальних місць в окремих гуртожитках, камерах, не допускати призначення на роботи, пов'язані з ізольованим місцеперебуванням.

Окремий акцент треба робити на позитивний вплив на свідомість засуджених, орієнтувати їх на здоровий спосіб життя, у зв'язку з чим періодично проводити медичний огляд засуджених на предмет виявлення венеричних захворювань і ВІЛ-інфекції, психічних захворювань, що виникли на сексуальному ґрунті, а також фактів сексуального насильства. Як показує практика, навіть за наявності об'єктивної інформації посадовці установ виконання покарань, у тому числі медичні працівники, основну увагу зосереджують на злочинцеві, тоді як жертва (особливо це стосується осіб, що уперше піддалися сексуальному насильству, неповнолітніх) потребує в першу чергу уваги і необхідної соціальної, психологічної і медичної допомоги. В зв'язку з цим в медичних частинах виправних установ, особливо виховних колоній, потрібно наявність штатного сексолога (психіатра-сексопатолога) для можливості проведення цілеспрямованої роботи в цьому напрямку.

Наявність сексуальної патології у засуджених в установах виконання покарань повинна являтися прямим показником для спостереження і лікування цієї категорії осіб (з використанням інформації про сексуальну поведінку особи до засудження). Особи, засуджені за різні сексуальні злочини, вимагають до себе пильної уваги з боку психіатрів, психологів, сексопатологів. Індивідуального підходу вимагають усі форми нетипової сексуальної поведінки (у тому числі що свідчать про ексгібіціонізм, педофілію, фетишизм, мазохізм, садизм, трансвестичний фетишизм), що чинять істотний вплив на поведінку суб'єкта.

У зв'язку з цим доцільно організовувати роботу по профілактиці мужолозтва і лесбійства із залученням представників усіх відділів і служб установи (оперативного, безпеки, виховного, медчастини та ін.), а також в тісній взаємодії з установами охорони здоров'я. В зв'язку з цим необхідно конкретно розподілити обов'язки кожного з вищезгаданих підрозділів для попередження девіантної сексуальної поведінки засуджених в установах виконання покарань.

Так, оперативному відділу слід ставити на облік декілька додаткових категорій засуджених (наприклад, осіб з низьким соціальним статусом) для посиленого контролю за їх поведінкою і виявленням вчинюваних ними злочинів і порушень:

- «авторитетів» серед осіб з низьким соціальним статусом (у жіночих колоніях - мужоподібних лесбіянок, що живуть разом з декількома жінками);

- осіб, які знаходяться на нижчому ступені неформальних сходів навіть серед засуджених з низьким соціальним статусом;

- осіб, схильних до здійснення актів насильницького мужолозтва;

- осіб, що вчинили злочини, передбачені ст.ст. 152-156 КК України.

Також, формуючи заходи попередження сексуальних відхилень засуджених, необхідно враховувати, що окрім мужолозтва і лесбіянства у виправних установах мають місце й інші прояви девіантної сексуальної поведінки засуджених (некрофілія, зоофілія, фетишизм, садизм, ексгібіціонізм тощо), які формально не є злісними порушеннями встановленого порядку відбуття покарання. Потрібно також надавати психологічну реабілітацію засудженим, які піддалися сексуальному насильству, в першу чергу, для недопущення вчинення ними суїцидальних вчинків або спроб «помститися» кривдникам.

Отже, необхідність розробки комплексу заходів (організаційних, режимних, медичних, правових та ін.) по профілактиці девіантної сексуальної поведінки засуджених цілком очевидна, оскільки підвищить ефективність протидії даним негативним проявам і позитивно вплине на стан оперативної обстановки в установах виконання покарань.

Список використаних джерел

1. Джужа О. М. Запобігання правопорушенням у місцях позбавлення волі: навч. посіб. / О. М. Джужа; ред. О. Г. Колб, В. В. Василевич; МОН України. - Луцьк, 2010. - 544 с.

2. Кримінологія: підручник / В.В. Голіна, Б.М. Головкін, М.Ю. Валуйська та ін.; за ред. В.В. Голіни, Б.М. Головкіна. - Х.: Право, 2014. - 440 с.

3. Старков О.В. Криминопенология: Учебное пособие. - М.: Издательство «Экзамен», 2004. - 350 с.

*Троцюк С.О., слухач магістратури
Інституту кримінально-виконавчої
служби Національної академії
внутрішніх справ*

АДАПТАЦІЯ НЕПОВНОЛІТНІХ ЗАСУДЖЕНИХ В УМОВАХ ІЗОЛЯЦІЇ

Актуальною проблемою сьогодення є соціально-психологічна адаптація осіб, які потрапили до місць позбавлення волі. Адже їх подальша доля залежить від того, наскільки вдало відбуватиметься процес пристосування засуджених до нових соціальних умов, наскільки швидко вони зможуть засвоїти нові норми, правила поведінки в обмеженому соціумі, із певними обмеженнями, які встановлені вироком суду.

Можна зазначити, що розглядаючи соціально-психологічну адаптацію засуджених, маємо можливість створити прогноз їх поведінки в даному середовищі, а також виокремити основні варіанти для надання кваліфікованої психологічної допомоги, щоб підвищити рівень виправлення особи, яка знаходиться в ізоляції від суспільства.

Вивченням даної проблематики займалися такі науковці як Г.М. Андреева, О.І. Ушатіков, Ю.С. Тихонов, Г.М. Федоришин, В.М. Синьов та інші. Окремі питання, пов'язані з проблемами дезадаптації, адаптації та реадаптації особистості в умовах позбавлення волі, знайшли відображення в роботах педагогічних психологів, юридичних психологів, пенітенціарних психологів Ф.Б. Березіна, С.А. Беличева, Ц.П. Короленко та інших.

Науковці по різному трактують поняття адаптації, в залежності від основних аспектів, які поставлені в основу даного терміну.

Ф.Б.Березін вважає, що поняття «адаптація» необхідно віднести до таких загальнонаукових понять, які, виникають на «стиках» наук або навіть в окремих галузях знань [1, с. 103]. На його думку, визначення адаптації має декілька значень,

залежно від заданого аспекту: 1) адаптація як стан відносної рівноваги між організмом і середовищем; 2) адаптація як процес пристосування до мінливих умов середовища; 3) адаптація як результат процесу пристосування [2, с. 8-10].

Описуючи процес адаптації засуджених, Г.М. Федоришин, виділяє в ньому три етапи [3, с. 86]:

- 1) етап орієнтації - відбувається ознайомлення

засудженого незвичним новим соціальним середовищем;

- 2) оціночний етап - особистість розмежовує компоненти власного соціального досвіду та способу життя згідно з установками й ціннісними орієнтаціями, які раніше склалися, на прийнятні й ті, що не приймаються з огляду на нові можливості щодо умов, форм і способів діяльності;

- 3) етап сумісності - на цьому етапі об'єкт психологічного впливу досягає оптимального рівня адаптованості до нових умов життя.

Соціально-психологічна адаптація в пенітенціарній системі представляє собою процес пристосування особистості до нових умов життєдіяльності в мікросоціумі засуджених, які вона не може змінити на свій розсуд. Її ефективність залежить від цілей, ціннісних орієнтацій особистості, сприйняттям свого соціального статусу.

Ізоляція від суспільства за вчинений злочин або правопорушення, як правило, найсуворіша міра покарання і, з психологічної точки зору, має найсильніший вплив на особистість засудженого, а особливо підлітка.

Моральні переконання і воля неповнолітнього нерідко зазнають в колонії сильного деформуючого впливу, витоками якого є «інше життя» в місцях позбавлення волі з його специфічною субкультурою.

В період відбування покарання неповнолітній надовго втрачає зв'язок із суспільством, ізолюється від сім'ї і найближчого соціального оточення, набуває особливого правового становища, що полягає в обмеженні його прав. Сам факт соціальної ізоляції для особистості має особливий характер: неповнолітній набуває офіційного статусу злочинця, який суб'єктивно сприймається людиною як тавро, тим самим відносячи її до людей другого ґатунку, викликаючи при цьому переживання своєї соціальної неповноцінності. Потрапивши в

місця позбавлення волі, неповнолітні включаються в специфічне середовище, де мешкають особистості із різним ступенем педагогічної занедбаності, кримінальної зараженості. В такому середовищі переважають соціально-негативні норми, цінності, традиції - «тюремна субкультура», яка безпосередньо впливає на особистість неповнолітнього і значною мірою визначає його поведінку.

Окрім того, можна підкреслити, що неповнолітній засуджений, потрапивши в умови соціальної ізоляції, перебуває у стресовому стані. У осіб виникає так званий пенітенціарний стрес, який розглядається, як емоційна напруженість, пов'язана з новими умовами перебування в місцях позбавлення волі, що загрожують суб'єктові будь-якою небезпекою. До того ж, в місцях позбавлення волі спостерігається велика концентрація асоціальних особистостей. У цих умовах неповнолітні схильні до депресії, що супроводжується відчуттям самотності, нудьгою, дратівливістю, зниженням працездатності, ослабленням волі, байдужістю до оточуючих.

Перебуваючи в новому середовищі, неповнолітні засуджені формують у собі нові звички, переконання, установки, навіть риси характеру, якими вони раніше не володіли. Для формування цих нових утворень, потрібен певний час, протягом якого особистість у міру зміцнення нових утворень і руйнування старих поступово долає обтяжливий стан внутрішнього конфлікту.

Адаптивна потреба у засуджених реалізується в складній формі, а саме: пристосування, яке полягає в зміні засудженим своїх особистих якостей, своєї поведінки стосовно вимог режиму відбування покарання, виробничої діяльності, побуту виховної колонії; а пристосовування - у використанні засудженим навколишнього середовища для задоволення своїх потреб [4, с. 35].

В умовах відбування покарання в середовищі засуджених спостерігається активне функціонування кримінальної субкультури зі своїми «законами», традиціями, правилами. Засвоєння норм субкультури містить в собі небезпеку подальшої криміналізації особистості засудженого, підвищення ним кримінального досвіду.

Отже, чим менше неповнолітні адаптуються до умов перебування в сьогодишньому пенітенціарному закладі, тим більше в них шансів на ресоціалізацію, і навпаки, чим краще вони адаптуються до умов перебування в місцях позбавлення волі, тим важче їм повернутися до життя на волі.

На нашу думку, необхідна розробка і впровадження в практику ряду програм соціально-психологічної корекції особистості неповнолітніх засуджених з урахуванням їхніх особистісних деформацій, характеру і стилю взаємодії з оточенням, направлених на зменшення дії пенітенціарного стресу, засвоєння суспільних норм і цінностей, усвідомлення почуття вини за скоєний злочин. При цьому слід максимально «викорінити» правила кримінальної субкультури не тільки серед неповнолітніх. Потрібно відновлювати та підтримувати зв'язки з родинами підлітків, залучати їх до процесу ресоціалізації. Відбування покарання повинно мінімізувати ізоляцію і обмеження, забезпечуючи, по можливості, повне наближення умов утримання неповнолітніх засуджених до життя і проблем в суспільстві.

Список використаних джерел

1. Березин Ф.Б. Психическая и психофизическая адаптация человека / Ф. Б. Березин. -Л.: Наука, 1988. - 271 с.
2. Дяченко В. Адаптація та реінтеграція / В. Дяченко // Соціальний захист. - 2006. - №9.- С. 8-11.
3. Федоришин Г. М. Пенітенціарна психологія: курс лекцій / Г. М. Федоришин. - Івано-Франківськ: Плай, 2004. - 104 с.
4. Питлюк-Смеречинська О.Д. Особистісні зміни в умовах позбавлення волі: дис_канд.псих.наук: 19.00.01 / Питлюк-СмеречинськаОлексадра Дмитрівна. - Київ, 2005.- 184с.

Білоус В.П., аспірант кафедри кримінології та кримінально-виконавчого права Національної академії внутрішніх справ

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ДІЯЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТІВ ВІКТИМОЛОГІЧНОЇ ПРОФІЛАКТИКИ ЗЛОЧИНІВ В УКРАЇНІ

Питання профілактики злочинів беззаперечно є актуальними. Це підтверджується винесенням її здійснення на державний рівень та проведенням низки наукових досліджень, спрямованих на розробку та вдосконалення заходів профілактики окремих видів злочинів.

Разом з тим профілактика злочинів, під якою розуміється здійснення профілактичного впливу лише на осіб, схильних до протиправної поведінки не дає бажаного результату. Досвід країн Америки та Європи свідчить про ефективність такого виду профілактики правопорушень, що спрямована на здійсненні впливу на потенційну жертву злочину - віктимологічної профілактики. При цьому такі заходи є економічно вигіднішими для держави, а сама їх суть спрямована на недопущення надбання особою статусу жертви, а отже мінімізує не тільки затрати, а й емоційні та психологічні переживання потерпілого у зв'язку з вчиненням щодо нього злочину.

Проблеми потерпілого від злочину вивчають в межах кримінології, кримінального права, кримінального процесу, криміналістики, психології. Відтак, вітчизняними вченими-юристами здійснено ряд досліджень, спрямованих на вивчення жертви злочину, накопичено достатньо теоретичного матеріалу, розроблено низку рекомендацій щодо здійснення віктимологічної профілактики злочинів. Однак, цими ж дослідженнями встановлено, що віктимологічна профілактика злочинів в Україні здійснюється на недостатньому рівні.

Причиною цього вбачаємо в тому числі в наявності недоліків в організації діяльності суб'єктів віктимологічної профілактики. Ця проблема, на нашу думку, породжується:

по-перше: відсутністю нормативного закріплення здійснення віктимологічної профілактики конкретними суб'єктами. Так, в Україні відсутнє єдине законодавство про

віктимологічну профілактику злочинів. Не можемо не погодитись з науковцями, які обґрунтовують важливість розроблення й ухвалення закону про віктимологічну профілактику або, хоча б включення відповідного розділу у загальний закон про запобігання злочинам (який ще не прийнято в нашій державі), адже це є необхідною правовою передумовою формування єдиної системи віктимологічної профілактики в Україні. У цьому законі має бути визначено й закріплено основні поняття, що характеризують діяльність з віктимологічної профілактики; визначено суб'єкти профілактичної роботи з вказівкою їх компетенції, відповідальності, нормативно-правових засад взаємодії, закріплено найважливіші напрями віктимологічної політики [1, с. 179].

До перешкод на шляху прийняття такого закону відносять такі чинники, як:

1) недостатній рівень гармонізації суспільних відносин у державі та суспільстві;

2) неготовність (моральна та професійна) основних суб'єктів профілактики;

3) недостатній рівень суспільного усвідомлення необхідності і змісту такої діяльності, надмірній радикальності суспільних поглядів тощо [2].

по-друге: недостатнім приділенням уваги визначенням суб'єктів здійснення віктимологічної профілактики у наукових дослідженнях. Так, в існуючих наукових працях здебільшого увага приділяється вивченню об'єктів та заходів такої профілактики. При цьому, часто у таких працях у визначенні поняття віктимологічної профілактики згадується про те, що вона здійснюється окремими суб'єктами [3, 124; 4, 69].

Виключення становлять органи внутрішніх справ, діяльність щодо профілактики злочинів яких часто об'єктивно оцінюють як таку, що відіграє найбільшу роль. Звісно, адже для органів внутрішніх справ профілактика злочинів є одним із основних завдань, яке передбачено законодавством [5]. Однак, на нашу думку, якісне виконання поліцією значного обсягу заходів віктимологічної профілактики злочинів, які до того ж мають специфічний характер, можливе лише при координації з іншими суб'єктами. Тому вважаємо, що головним завданням, яке стоїть перед співробітниками правоохоронних органів при вивченні жертв злочинів, повинне полягати в тому, щоб на

основі даних про осіб, які стали жертвами злочинів, виявити їх найбільш типові особистісні якості, характеристики поведінки і віктимні ситуації, що сприяють підвищенню індивідуальної віктимності конкретної особи [6]. Використовуючи таку інформацію інші суб'єкти можуть безпосередньо проводити профілактичні заходи.

Загалом, суб'єкти віктимологічної профілактики доцільно поділити на дві групи: спеціалізовані (що діють в межах наданої їм компетенції, а саме: органи виконавчої влади та місцевого самоврядування, правоохоронні органи, органи освіти, охорони здоров'я, соціального захисту і зайнятості населення, а також юридичні організації підприємств, організацій тощо) та неспеціалізовані (що беруть участь в профілактичній роботі за власною ініціативою, або ж за дорученням державних органів, а саме: комерційні і некомерційні організації, підприємства та установи, правозахисні організації, юридичні клініки, політичні партії та громадські установи, об'єднання та молодіжні формування, профспілки, засоби масової інформації, різного роду асоціації та співтовариства, благодійні структури та релігійні організації та ін.).

Отже, віктимологічна профілактика - необхідний та перспективний напрям діяльності держави, державних та недержавних органів, установ, та інших організацій. Однак діяльність суб'єктів віктимологічної профілактики належним чином не унормована, що знижує ефективність здійснення такої профілактики. До вирішення цієї проблеми слід підходити комплексно. Зокрема, першим кроком у цьому було б доцільним прийняття спеціального закону, яким слід визначити коло суб'єктів профілактики та межі їх компетенції. Діяльність суб'єктів профілактики злочинів також підлягає подальшому науковому дослідженню, що допоможе визначити доцільність здійснення тих чи інших заходів віктимологічної профілактики конкретними суб'єктами, та, як наслідок, оптимізувати таку діяльність і підвищити ефективність профілактики злочинів загалом.

Список використаних джерел

1. Профілактика злочинів: Підручник / О.М. Джужа, В.В. Василевич, О.Ф. Гіда та ін.; За заг. ред. докт. юрид. наук, проф. О.М. Джужа. - К.: Атіка, 2011. - 720 с.

2. Денисов С. Ф. Розвиток спеціального законодавства з питань запобігання злочинності в Україні / С. Ф. Денисов, А. В. Юрасов // Держава та регіони (Сер.: Право). - 2009. - №4. - С. 35-42

3. Задорожный В.И. Виктимологическая профилактика преступлений: организационно-управленческий и правовой аспекты: Монография. - М. Академия управления МВД России, 2005. - 277 с.

4. Джужа А.О. Основні напрями удосконалення віктимологічного запобігання правопорушенням в Україні: Монографія. - К.: Національна академія внутрішніх справ, 2016 - 304 с.

5. Закон України «Про Національну поліцію» від 02.07.2015 №508-VIII [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/580-19>

6. Майоров А.В. О необходимости изучения поведения жертв противоправных деяний/ А.В. Майоров // Вестник Челябинского государственного университета. Право. Вып. 15. - 2008. - №8. - С. 110-113.

Кідіна Н.В., аспірант кафедри
кримінології на кримінально -
виконавчого права Національної
академії внутрішніх справ

ВРАХУВАННЯ ОЗНАК ОСОБИ НЕПОВНОЛІТНЬОГО, ЯКИЙ УЧИНИВ ЗЛОЧИН (ПОРІВНЯЛЬНО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ)

Вивчення та врахування характерних ознак особи неповнолітнього, що вчинив злочин, на наш погляд, має найголовніше значення для індивідуалізації його покарання або визначення заходів виховного характеру. В кримінальному законі для неповнолітніх Німеччини (Таґеґе^аЁґесЫ; - «кримінальне право злочинця») увага, перш за все, приділяється особистісним характеристикам суб'єкта злочину, тобто особі злочинця, а не злочину як діянню. Таким чином, вид та обсяг кримінально-правових заходів визначаються передусім аналізом особистісних характеристик особи неповнолітнього, що вчинив

злочин [1, с. 1; 63]. Дана орієнтація на особистість саме неповнолітнього, що вчинив злочин, стала можливою лише наприкінці XIX - початок XX століть завдяки, перш за все, трансформації уявлень про різницю між дорослими та підлітками, змінами у системі культурних цінностей та появі ювенального права. Початком цього процесу називають епоху Ренесансу, що заклала основу відповідного світогляду [2, с. 31].

Законом з метою максимального врахування характеристик особи неповнолітнього, мінімізації рецидивної злочинності передбачено здійснення кримінального прогнозу (*Kriminalprognose*), який також має назву соціальний прогноз. Даний прогноз розглядається судом як передумова вибору правових наслідків (покарання чи примусових заходів виховного характеру) [1, с. 65]. В деяких випадках (зокрема, при призначенні неповнолітньому покарання з відстрочкою, при призначенні арешту, при звільненні від відбування покарання) закон прямо вказує на необхідність здійснення такого прогнозу, в інших - логічно випливає з нього. Наприклад, при застосуванні судом відстрочки виконання покарання в виді позбавлення волі обов'язковою умовою є наявність позитивного кримінального прогнозу [3, с. 137-138].

Виокремлюють три різновиди кримінального прогнозу: 1) *інтуїтивний* - суддя на власний розсуд, керуючись власними переконаннями та уявленнями про моральні цінності, життєвий та професійний досвід, здійснює прогноз. За таких обставин все залежить від особи, що здійснює прогнозування, оскільки наукові способи пізнання не використовуються, а висновки не підкріплюються емпіричними даними. Використання інтуїтивного прогнозу, як зазначають німецькі автори, тягне за собою багато чисельні помилки. Через відповідні недоліки такий спосіб прогнозування повинен розглядатися як допоміжний, хоча на практиці саме він домінує; 2) *клінічний* (емпіричний індивідуальний прогноз, психіатрично- кримінологічний) - є саме науковим методом прогнозування, що передбачає ґрунтовне та змістовне вивчення особи злочинця. Такий прогноз застосовується психологами та психіатрами, при чому коло осіб обмежується тими, хто безпосередньо здійснює судову експертизу. Нажаль, через значні часові та інші затрати, такий вид прогнозування рідко використовується;

3) *статистичний* (метод використання наукових таблиць прогнозу, об'єктивний метод) - полягає на порівнянні осіб, що заслуговують на покарання, та таких, що не заслуговують на покарання, тобто рецидивістів та нерецидивістів. Такий вид прогнозування передбачає застосування певних показників (так званої системи пунктів), яким можуть бути, наприклад, вчинення злочину одним з батьків, хронічний алкоголізм батьків, часта зміна місць роботи чи проживання, бродяжництво, притягнення до кримінальної відповідальності раніше тощо. Недоліком даного виду прогнозу є його низька ефективність при встановленні у злочинця «середніх» показників, що, в свою чергу, не дозволяє достовірно визначити небезпеку повторного вчинення злочинного діяння; 4) *змішаний* прогноз - передбачає поєднання всіх трьох перелічених вище. Крім кримінального прогнозу в ювенальному кримінальному праві Німеччини доволі широко використовуються спеціальні знання задля забезпечення урахування особистості неповнолітнього правопорушника. Через це Е.Б. Мельникова справедливо зазначає таку характерну ознаку ювенальної юстиції як її соціальна наповнюваність, що, в свою чергу, знаходить прояву в використанні в судовому процесі неюридичних спеціальних знань, «в акценті на вивченні соціальних умов життя неповнолітнього, що постає перед судом, соціально-психологічних ознак його особистості» [4, с. 62-63]. Зазначена особливість ювенального права характерна й для Німеччини. Судді, що розглядають справи щодо неповнолітніх, повинні не лише бути кваліфікованими та досвідченими юристами, а й володіти достатніми знаннями з педагогіки, психології неповнолітніх, психіатрії, соціології та кримінології. З метою збору інформації про особу неповнолітнього відповідними повноваженнями наділена служба допомоги в ювенальному суді (Jugendgerichtshilfe), в якій працюють професійні педагоги та психологи (§ 38 Закону про суди у справах неповнолітніх). Беручи до уваги викладене, можна стверджувати, що ювенальне кримінальне право Німеччини надає суду при призначенні покарання певні можливості у забезпеченні врахування особистісних характеристик неповнолітнього, що вчинив злочин.

Врахування характерних ознак особи неповнолітнього, що вчинив злочин, при визначенні міри кримінально-правового

примусу й сьогодні залишається однією з головних проблем українського кримінального права. В Кримінальному кодексі України (далі - КК) є норми, що зобов'язують суд при призначенні покарання враховувати ступінь тяжкості вчиненого злочину, особу винного та обставини, що пом'якшують та обтяжують покарання, умови його життя та виховання, вплив дорослих, рівень розвитку та інші особливості особи неповнолітнього (статті 65-67, 103 КК). Однак постає питання - які ресурси має суд для з'ясування всіх цих обставин? Суд при здійсненні кримінального провадження спирається лише на матеріали справи, характеристики з місця проживання, навчання (за їх наявності), та свій життєвий досвід. Тому, на наш погляд, сьогодні не існує достатнього механізму реалізації обов'язку суду з визначення умов життя та виховання неповнолітнього, тенденцій, що існують у молодіжній субкультурі, встановленню причин вчинення конкретним підлітком конкретного злочину.

Певним рішенням даної проблеми, на нашу думку, могла б стати підготовка спеціального досьє для суду, що буде складати спеціально уповноважений орган (наприклад, служби у справах дітей). І перші кроки в даному напрямку були зроблені Верховною Радою України прийняттям Закону України «Про пробацію» від 05.02.2015 р. (якій, на жаль, через певні недоліки ще не набув своєї реалізації). Також ідея досьє неповнолітнього для суду, на нашу думку, може бути реалізована шляхом законодавчого закріплення обов'язкової психолого-кримінологічної експертизи особи неповнолітнього в межах кримінального провадження. Така експертиза (за аналогією з кримінальним прогнозом щодо майбутньої поведінки підсудного, що застосовується в ювенальному суді Німеччини) має бути на підставі достатньо компетентного дослідження особистості суб'єкту підготувати рекомендації суду щодо вибору найоптимальніших мір кримінально-правового примусу, а й установам виконання покарань - рекомендації щодо їх реалізації. На наш погляд, така експертиза, по-перше, знизить ризики суб'єктивних оцінок у правозастосовній діяльності, оскільки суд буде приймати рішення, беручи до уваги результати експертизи. По-друге, дійсно забезпечить врахування особистісних характеристик неповнолітнього, що вчинив злочин, без чого, в свою чергу, не може відбутися його

ресоціалізація. При чому така експертиза повинна включати в себе найбільш значущі для прийняття судом рішення характеристики особи неповнолітнього, й встановлені у розумні для судового процесу строки.

Список використаних джерел

1. Schaffstein F., Beulke W. Jugendstrafrecht: eine systematische Darstellung. 11. Auflage. - Stuttgart, Berlin; Köln: Verlag W. Kohlhammer, 1993.

2. Meier B.-D., Rössner D., Schöch H. Jugendstrafrecht. - München: Verlag C.H. Beck, 2003.

3. Пергатая А.А. Уголовная ответственность несовершеннолетних по законодательству Федеративной Республики Германии: дис.... канд. юрид. наук. - Красноярск, 1999.

4. Мельникова Э.Б. Правосудие по делам несовершеннолетних: история и современность. - М.: Наука, 1990.

Семененко В.В., ад'юнкт кафедри кримінології та кримінально-виконавчого права Національної академії внутрішніх справ

ОСОБЛИВОСТІ КРИМІНОЛОГІЧНОЇ ХАРАКТЕРИСТИКИ ОСІБ, ЯКІ ВЧИНЯЮТЬ ГРАБІЖ

Ситуація, яка склалась в Україні, а саме міждержавні конфлікти, економічна криза, політична боротьба за владу та багато інших проблем супроводжуються зростанням корисливо-насильницької злочинності. Це в свою чергу знизило рівень життя населення і посприяло збільшенню кількості грабежів. Вони загрожують фундаментальним суспільним відносинам та соціальним цінностям людини, які підривають віру людини в свою захищеність з боку держави та в свою чергу і правоохоронним органам.

Реалії сьогодення засвідчують, що практика виявилась не готовою протидіяти даному різновиду корисливих злочинів, які набули не лише значного поширення, але й нової якості. Найбільш незвичайною обставиною, стало використання

слали більш зухвалими, відкритими, а також спостерігається збільшення рівня групової злочинності.

У зв'язку з цим виникає необхідність детального та цілеспрямованого вивчення грабежів та основних характеристик особи грабіжника.

Особа злочинця, як структурний елемент кримінологічної характеристики має важливе значення для запобігання грабежам в Україні. Вивчення особи злочинця являє собою комплексну проблему, яка вимагає різнобічного розгляду, так як складність і багатогранність особи обумовлює неможливість її повного і всебічного дослідження в рамках однієї науки або навіть галузей наук.

За результатами досліджених кримінальних справ вікові характеристики осіб, які вчинили грабежі свідчать, що найбільш чисельну групу становлять особи віком від 18 до 29 років. У цьому віці чітко проявляється антисуспільна установка особистості яка сформувала негативні риси характеру. До вказаного періоду у більшості досліджуваних осіб в житті і свідомості відбулися певні зміни, які сприяють втраті соціальних зв'язків та формуванню негативних зрушень в психіці. Процентне співвідношення вікових категорій досліджуваних осіб характеризується наступним чином: від 14 до 17 років - 18%; від 18 до 29 років - 70%; від 30 до 49 років - 11%; від 50 і старше - 2%. Не може не турбувати той факт, що за останні роки намітилася тенденція до «омолодження» контингенту осіб, які вчиняють дані злочини. Слід зазначити, що саме в цьому віці формуються злочинні схильності, звички, а також неправомірні риси характеру, які в подальшому призводять до ведення паразитичного способу життя і вчинення злочинів.

Певні особливості має і стать осіб, які вчиняють грабежі, а саме вони вчиняються особами чоловічої статі, які застосовують насильство для заволодіння майном потерпілих і володіють певними якостями, які у момент нападу і вилучення: силою, спритністю, умінням поводитися зі зброєю, та ін. Дослідження засвідчило, що особи чоловічої статі становлять 91%. Участь жінок склала 9% і виразилася в тому, що вони є не виконавцями, а виступають пособниками, наводчиками,

підбурювачами та ін. Для жінок, крім того, не характерно застосування насильства по відношенню до потерпілих.

Дослідження освітнього рівня грабіжників засвідчило, що основна маса правопорушників має досить високий освітній рівень: з середньою освітою - 36%; з повною загальною - 43%; мали середню професійну освіту - 17%; вища - 3%. Таке становище пов'язане з тим, що чим старша вікова група, тим вище її освітній рівень. Але більш високий освітній рівень носить формальний характер, так як особи, які вчиняють грабежі, маючи середню освіту, в зв'язку з деградацією особистості за своїм розвитком мало чим відрізняються від осіб, які мають більш низьку освіту. Досліджувані особи мають досить низький культурний рівень, який визначається примітивними інтересами і мисленням, відсутністю духовних потреб. Їх інтереси зводяться до задоволення своїх природних потреб, а також для отримання примітивних задовольень (пияцтво, наркоманія). Низький культурний рівень багато в чому визначив злочинну поведінку даної категорії осіб.

Особи, які вчиняють грабежі, характеризуються також розпадом або відсутністю сімейних зв'язків. Більшість осіб, які вчинили даний злочин, були неодружені або розлучені - 81% і лише 19% мали сім'ю, але проживали від них окремо, так як сім'я обтяжувала їх. Антисуспільна спрямованість є однією з причин втрати цими особами сімейних взаємовідносин.

Дослідження свідчать, що особи, які вчиняють грабежі, за родом занять розподілилися наступним чином: представники інтелігенції - 2%; службовці - 3%; робітники - 15%; учні та студенти - 10%; безробітні - 70%. Згідно з наведеними даними, значна частина осіб, які вчинили досліджувані злочини, на момент вчинення суспільно небезпечного діяння або ніде не працювали, або залучались на некваліфікованих, низькооплачуваних роботах. Непрацюючі особи жили на утриманні родичів, а більшість вели паразитичний спосіб життя. Серед працюючих злочинців більшу частину становили тимчасові робітники, легко і часто змінювали місця роботи, які не мали спеціальності. За родом занять серед неповнолітніх злочинців більшу частину склали учні профучилища і шкіл, які мали низьку успішність і негативну поведінку.

Як показали дослідження, серед осіб аналізованої групи високий відсоток рецидивістів, в тому числі раніше засуджених за аналогічні злочини. Так, в 80% випадків дані особи були засуджені за різні злочини, з них 50% засуджувалися два і більше разів за хуліганство та інші корисливо-насильницькі злочини. Всі ці дані свідчать про високу стійкість антигромадської поведінки винних, про їх спрямованості на вчинення аналогічних злочинів.

Розглянуті основні соціально-демографічні характеристики осіб аналізованої групи злочинців тісно пов'язані з їх морально-психологічними якостями. Вивчення цих якостей необхідно не тільки і не стільки для виявлення цілей і мотивів вчинення суспільно небезпечного діяння, скільки для розробки заходів запобігання злочинів у цілому. Це допомагає визначити коло кримінологічно важливих зв'язків злочинця, обрати ефективну методику перевиховання. Грабіжники використовують ті чи інші сприятливі обставини для здійснення злочинних дій, або змінюють, пристосовують їх відповідно до свого злочинного наміру. Нарешті, індивідуальні морально-психологічні особливості визначають поведінку злочинця під час проведення індивідуальних заходів запобігання. Кримінологічне вивчення особи передбачає виявлення не всіх психологічних особливостей, а лише тих з них, які є найважливішими. У їх числі можна виділити: знання, вміння і навички як злочинні, так і пов'язані з життєвим досвідом, а також деякі негативні риси характеру (егоїзм, агресивність, зухвалість, користолюбство, жорстокість і ін.).

Значний інтерес в аналізі психологічних властивостей досліджуваної групи злочинців представляють навички та вміння, набуті у зв'язку зі злочинною діяльністю і призначені для реалізації злочинного задуму шляхом спеціального тренування або неодноразового вчинення однорідних злочинних дій.

До особливостей особи злочинців відноситься вміння правильно вибрати жертву, вилучити майно, здатність непомітно для оточуючих здійснювати спостереження за потерпілим. Вибір способу вчинення злочину обумовлюють і деякі риси характеру злочинця, та психічні властивості, що визначають характер людини.

Так, на наш погляд, основні кримінологічні особливості особи грабіжника, можуть сприяти правильному визначенню напрямку, кола і характеру заходів щодо встановлення особи, яка потенційно може вчинити грабіж, а також проведення профілактичних заходів.

Азарова А.А., здобувач кафедри кримінології та кримінально-виконавчого права Національної академії внутрішніх справ

СПІЛЬНІ ТА ВІДМІННІ РИСИ ТЕРОРИЗМУ ТА ЗАВІДОМО НЕПРАВДИВИХ ПОВІДОМЛЕНЬ ПРО ЗАГРОЗУ БЕЗПЕЦІ ГРОМАДЯН, ЗНИЩЕННЯ ТА ПОШКОДЖЕННЯ ОБ'ЄКТІВ ВЛАСНОСТІ

Завідомо неправдиві повідомлення про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності призводять до деморалізації суспільства, паніки серед населення, розповсюдження страху та невдоволення діяльністю правоохоронних органів держави. Ці злочини ставлять під загрозу громадський порядок, особливої актуальності набуває проблема їх розповсюдження у часи збройних протистоянь з терористичними угрупованнями в нашій країні. Безперечно, в умовах сучасності ці злочини набувають ще більшої суспільної небезпеки та сприяють поширенню негативних настроїв у громадськості. Тому державою встановлені та застосовуються суворі заходи покарання щодо осіб, які вчиняють зазначені порушення.

Науковий інтерес викликає широка розповсюдженість такої злочинності не тільки у зв'язку з тим, що останнім часом збільшується кількість цих злочинів, але й тому, що у зв'язку зі зростанням кількості терористичних діянь завідомо неправдиві повідомлення про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності у науковій та навчальній літературі починають відносити до терористичних злочинів, а у буденному житті нерідко називають «телефонним тероризмом». Крім того, деякі науковці виділяють завідомо неправдиві повідомлення про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності як один з видів хуліганських

Відносно зв'язку аналізованого злочину з проявами тероризму слід зазначити, що для розуміння сутності тероризму необхідно дослідити сутність поняття «терор». Деякі автори вирізняють терор державний та недержавний. Державний терор пов'язують з особливо репресивною, жорсткою діяльністю державної влади по відношенню до політичних противників як всередині держави, так і за її межами. Тому державний терор може бути внутрішній та зовнішній. Зовнішній терор асоціюється з агресивною чи колоніальною політикою держави, спрямованою на захоплення чужої території, розграбування національних багатств, зневаження прав людини тощо. Внутрішній державний терор в залежності від специфіки може бути судовий чи позасудовий. Судовий терор проявляється, головним чином, у кримінальному переслідуванні політичних противників. Позасудовий державний терор, як правило, військового характеру, має місце при пригніченні будь-якої збройної опозиції чи народних хвилювань [1, с. 55-58].

Тероризм у вузькому (власному) сенсі - це загальнебезпечені діяння або погрози такими, спрямовані на залякування населення, з метою спонукання держави, міжнародної організації, фізичної чи юридичної особи чи групи осіб до вчинення або відмови від вчинення якихось дій [2, с. 17].

На наш погляд, завідомо неправдиві повідомлення про загрозу безпеці громадян мають схожість скоріше з хуліганськими, ніж з терористичними злочинами. Взагалі, завідомо неправдиві повідомлення про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності та зокрема погрози актами тероризму не відповідають ознакам терористичних злочинів, які встановлені в науковій літературі. Згідно з науковими джерелами, тероризм перш за все повинен породжувати реальну небезпеку. У випадку ж неправдивого повідомлення, перш за все, з'являється реальна загроза громадському порядку, а громадська безпека при цьому не зазнає змін.

Як правило, завідомо неправдиве повідомлення про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності має такі ознаки:

1) містить вигадані відомості про вчинення загальнонебезпечних злочинів (про збройний напад, про закладену в тому або іншому приміщенні вибухівку, про підготовлений підпал тощо) або про стихійне чи інше загальне лихо (землетрус, викид радіоактивних речовин, дуже небезпечну епідемію тощо);

2) відрізняється правдоподібністю і може сприйматися тими, кому воно адресоване, як реальна загроза їхньої безпеці;

3) про відсутність загрози безпеці насправді заявнику заздалегідь відомо [3, с. 179-181].

Підсумовуючи, слід зазначити, що завідомо неправдиві повідомлення про загрозу безпеці громадян не відповідають встановленим ознакам терористичних діянь. Тероризм насамперед повинен породжувати реальну небезпеку, а у випадку неправдивого повідомлення з'являється реальна загроза громадському порядку, а громадська безпека при цьому не зазнає змін. Крім того, кваліфікація дій при завідомо неправдивих повідомленнях про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності має особливості та нерідко викликає певні труднощі. Для того, щоб правильно встановити відповідальність за вчинення цього злочину, необхідне ретельне вивчення усіх обставин його вчинення, а також наслідків, до яких це призвело.

Список використаних джерел

1. Емельянов В.П. Терроризм - как явление и как состав преступления. - Харьков: Право, 1999. - 272 с.

2. Емельянов В.П. Уголовно-правовое противодействие терроризму: монография / В.П. Емельянов, М.Н. Иманлы, И.Н. Рыжов. - Харьков: Право, 2014. - 88 с.

3. Лога В.М. Способи завідомо неправдивого повідомлення про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності / В.М. Лога // Юридична наука. - №3. - 2011. - С. 179-184.

КРИМІНАЛІЗАЦІЯ НЕПОВНОЛІТНІХ В УКРАЇНСЬКОМУ СУСПІЛЬСТВІ

Соціально-економічна криза в Україні, безробіття, невирішені завдання культурно-виховного характеру негативно впливають на формування молодого покоління. В окремих випадках ці явища зумовлюють відчуження неповнолітніх від офіційних інститутів соціалізації.

Розглядаючи проблему злочинності серед неповнолітніх, необхідно виділити сукупність обставин і факторів, що сприяють підвищенню її рівня. Неабияку роль відіграє сім'я, в якій виховується майбутній правопорушник (злочинець), а також активна профілактична та попереджувальна робота. Негативно впливає на підлітків відсутність контролю з боку суспільства (серед неповнолітніх спостерігається незайнятість, не всі з них відвідують навчальні заклади), алкоголізм і наркоманія серед однолітків тощо.

За кримінальними справами, кожний восьмий виявлений злочин вчинено в сім'ї (13,2%), кожний сьомий (15,4%) - з особливою жорстокістю, кожний шостий (16,9%) - зі знущенням над потерпілим, кожний десятий (10,3%) - із заподіянням катувань. Майже 27% опитаних дітей підтвердили, що до них зверталися незнайомці через мережу Інтернет з пропозиціями сексуального характеру (за статистикою, 78% дітей віком 6-17 років користуються Інтернетом, а в мережі існує до 200 тис. веб-сайтів, що пропонують контент з дитячою порнографією). Малолітні жертви сексуальних посягань підсвідомо прагнуть відтворити свій життєвий досвід у дорослому житті. Віддаленими наслідками для потерпілих у майбутньому стає їх схильність до алкоголізму, наркоманії, асоціальної поведінки, жорстокості (за даними статистики, діти-жертви у 10 разів частіше роблять спроби суїциду; у 85% дорослих пацієнтів психіатричних клінік виявляється історія сексуального насилля в дитинстві [1, с. 5]).

Залишається досить гострою і проблема адекватного реагування на злочинність неповнолітніх. Значною мірою це викликано недосконалістю національного кримінального

законодавства, яке є, з одного боку, більш репресивним щодо дітей, ніж щодо дорослих, на що неодноразово звертали увагу дослідники [2], а з другого - нерідко призводить до невинуватеного звільнення від відповідальності. Судова практика свідчить, що більшість неповнолітніх, які скоїли злочин, звільняються від покарання з випробуванням (67,2% від усіх засуджених), а приблизно чверть засуджується до позбавлення волі [3].

В обох випадках вкрай рідко досягається мета кримінальної відповідальності: в першому випадку неповнолітній відчуває себе безкарним, його жертва - незадоволеною, а спільнота - менш безпечною; в другому випадку жертва теж не отримує відшкодування, неповнолітній, який потрапляє в кримінальне середовище, швидко прилучається до кримінальної практики, а громада отримує замість ресоціалізованої особи криміналізовану.

Попри негативну роль покарання у виді позбавлення волі, яке нерідко стає «кримінальним університетом» для неповнолітнього, сама система сучасного карального за своєю суттю кримінального судочинства об'єктивно сприяє криміналізації особистості [4, с. 77].

Найчастіше пересічні громадяни і спеціалісти із соціального захисту дітей не пов'язують поширене в Україні насильство над дітьми із проявами жорстокості. Батьки дуже активно реагують на випадки насильницьких дій із боку третіх осіб у ставленні до своєї дитини, водночас принижуючи та фізично караючи своїх дітей. Спеціалісти з питань захисту прав дитини проводять численні наради, круглі столи із запобігання жорстокому поводженню з дітьми, а свою власну дитину готові карати фізично за непослух і погані оцінки. Саме це обумовлює значні порушення прав дітей на інформацію, життя, свободу, особисту недоторканість, честь і гідність у сучасних умовах і робить реальний виклик сучасній системі захисту прав дитини в Україні [5, с. 5].

Багаторічна робота щодо захисту прав дітей відображена в одному з найголовніших міжнародних правових актів, прийнятому Генеральною Асамблеєю ООН в 1989 році, - Конвенція про права дитини (Україна ратифікувала Конвенцію з прав дитини - 27 лютого 1991 року). Вперше були створені головні уявлення сучасного людства про місце дітей у

суспільстві. Основний принцип Конвенції полягає в тому, що «дитина внаслідок її фізичної і розумової незрілості, потребує спеціальної охорони і піклування, включаючи надійний правовий захист, як до, так і після народження». Згідно з Конвенцією права дитини повинні визнаватися відносно усіх дітей «без всяких винятків і без відмінностей чи дискримінації за ознакою раси, кольору шкіри, мови, статі, релігії, політичних або інших переконань, національного чи соціального походження, народження або іншої обставини, що стосується самої дитини або його сім'ї».

Отже, злочинність неповнолітніх завжди була і залишається гострою актуальною правовою та суспільною проблемою, що постійно привертає увагу вчених і практиків. Вона є складовою загальної злочинності та засвідчує тенденції її розвитку в майбутньому. Це зумовлено не лише тим, що неповнолітні завжди визнавалися злочинцями особливого роду, а й тим, що на сьогодні це одна з найбільш кримінально уражених верств населення.

Список використаних джерел

1. Джужа А. О. Кримінально-правові та кримінологічні засади запобігання злочинам проти статевої недоторканості дитини [Текст]: монографія / Джужа А. О.; Нац. акад. внутр. справ. - К.: [б. в.], 2013. - 193 с.
2. Сахарук Т.В. Проблеми призначення покарання неповнолітнім// Питання боротьби зі злочинністю: Зб. наук. праць. Вип.8. - Х., 2004. - С.53-59.
3. Судова практика у справах про злочини неповнолітніх і втягнення їх у злочинну діяльність// Вісник Верховного суду України. - 2003. - №4(38). - С.25.
4. Флямер Р., Карнозова Л. «Детская юстиция». Обзор экспериментальных проектов в России// Движение за ювенальную юстицию в современной России. - М.: МОО Центр «Судебно-правовая реформа», 2003. - 172 с.
5. Надання допомоги дітям-жертвам злочинів, пов'язаних із торгівлею дітьми, дитячою проституцією, дитячою порнографією, проти статевої свободи та статевої недоторканості дитини, з урахуванням національної та міжнародної практик / Авт.: Волинець Л. С., Гурковська Л. П., Савчук І. В. - К.: ТОВ «К.I.C.», 2011 - 132 с.

*Михайлова Л.О., слухач 4-В курсу
навчально-наукового інституту заочного
навчання № 4 Національної академії
внутрішніх справ*

МІЖНАРОДНО-ПРАВОВА ПРАКТИКА ВІДШКОДУВАННЯ ЗБИТКІВ ЖЕРТВАМ НАСИЛЬНИЦЬКИХ ЗЛОЧИНІВ

Питанням відшкодування збитків жертвам злочину достатньо повно приділяється уваги у всьому світі, особливо якщо це стосується потерпілих від насильницьких злочинів.

Так, уряди США і будь-якої країни ЄС виплачують грошову компенсацію громадянам, які постраждали від насильства. Україна теж зобов'язалася це робити ще у 2005 році, але на сьогодні це залишилось практично невирішеним.

Сьогодні уряди майже усіх західних країн компенсують збитки постраждалим жертвам насильства. Окрім цього, 24 листопада 1983-го було укладено та введено в дію 1 лютого 1988 року «Європейську Конвенцію про відшкодування потерпілим від насильницьких злочинів. У процесі розробки Конвенції було запропоновано три версії пояснення того, чому держава повинна відшкодовувати кошти потерпілим, а саме:

1. Принцип відповідальності: держава є відповідальною за вчинені злочини, бо сам факт злочину означає, що її політика кримінального запобігання була неефективною. Крім того, на певному етапі свого розвитку держава забрала у приватної особи право на насильство у відповідь, або так званий принцип Таліона: око за око, зуб за зуб. Таким чином потерпілий, що не може нічого вдіяти у відповідь на вчинене насильство, залишається сам на сам зі своєю проблемою.

2. Принцип соціальної солідарності: кожен із членів суспільства є відповідальним за іншого члена суспільства, який дістав ушкодження, тому він має право на допомогу.

3. Принцип справедливості: сам факт відшкодування є лише встановленням належної справедливості».

Відповідно до Конвенції, держава сплачує компенсацію в основному лише у випадках, коли не існує інших джерел відшкодування жертві злочину.

Це пов'язано насамперед з тим, що самі злочинці не компенсують своїм жертвам заподіяної шкоди так як, здебільшого

люди, схильні до насильницьких дій, є асоціальними елементами без роботи та будь-яких постійних доходів.

У країнах Заходу та Європи відповідно до міжнародно-правових актів запроваджено та втілено в дію системи відшкодування матеріальної шкоди жертвам насильства, які розділяються на два типи.

1. Персональна шкода (максимальний тариф 250 тис. фунтів) - це компенсація за втрату працездатності (наприклад, водій втратив руку внаслідок нападу злочинця і більше не може працювати за спеціальністю).

2. Компенсація шкоди, що спричинила смерть жертви, становить 5,5 тис. фунтів для кожного померлого у групі або 11 тис. фунтів для одного померлого. Діти та інші утриманці одержують цю компенсацію у разі втрати батьків, а також виправдану вартість поховання. Максимальний тариф такої компенсації не може перевищувати 500 тис. фунтів.

Крім того, департамент виплачує компенсацію громадянам Великої Британії, які дістали ушкодження внаслідок терактів за кордоном.

Головною умовою виплати компенсації вважається саме насильницька природа злочину, яким завдано очевидної шкоди здоров'ю жертви, що зменшує її працездатність. При цьому зі списку насильницьких злочинів виключаються тілесні ушкодження, якщо людина дістала їх під час політичних акцій. Суд може відмовити у грошовій компенсації, якщо людина сама винна у заподіяній їй шкоді: наприклад, коли вона втрутилася в потенційно небезпечну ситуацію, якої можна було уникнути. Не виплачується також моральне відшкодування. Можуть відмовити й тим, хто не сприяє роботі слідства та соціальних служб: наприклад, зволікає з відповідями на запити, не з'являється на допити.

Для встановлення розміру відшкодування в Німеччині користуються спеціальними таблицями і формулами. Перші виплати надходять через два—шість місяців після заподіяння шкоди. Але існує також і такий вид виплат, як негайна допомога жертвам терористично-екстремістських дій.

Що ж стосується України, то 8 квітня 2005 року український уряд підписав Європейську конвенцію про відшкодування потерпілим від насильницьких злочинів, але її досі не ратифіковано. Причина проста: за ратифікацією одразу мають розпочатися виплати відшкодувань, а грошей на це в

бюджеті не передбачено. Але насправді такі відшкодування якоюсь мірою відбуваються.

За інформацією сайту судової влади, 2014 року 66 тис. українців отримали право на компенсацію матеріальної та моральної шкоди на суму 541,638 млн грн. Ці гроші їм повинна виплачувати не держава, а, майже за принципом Таліона, самі злочинці. Як можна розрахувати, в середньому кожен постраждалий отримає відшкодування близько 8000 грн. Сума не така вже й велика, тому цілком може бути стягнена з правопорушника. Але відшкодувати витрати на лікування в разі серйозних травм або ж каліцтва ці гроші, звісно, не можуть. Окрім цього, в новому КПК України, ухваленому 2012 року, в частині третій статті 127 чітко зазначено: «Шкода, завдана потерпілому внаслідок кримінального правопорушення, компенсується йому за рахунок Державного бюджету України у випадках та в порядку, передбачених законом».

Тому влада нашої держави, має забезпечувати відшкодування матеріальних збитків, заподіяних особі злочином на належному рівні, та враховуючи міжнародну практику зарубіжних країн.